

TOMASZ KWIECIŃSKI
JAKUB POKRZYWNIAK
PATRYCJA JARUS

Wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej na podstawie postanowienia sądowego

Przedmiotem artykułu jest zagadnienie dopuszczalności wstrzymania realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej na podstawie postanowienia sądowego. Obserwacja praktyki obrotu dowodzi bowiem, że coraz częściej dłużnicy z tytułu takich gwarancji podejmują próby powstrzymania beneficjentów od skorzystania z gwarancji właśnie na drodze postępowania zabezpieczającego. Na podstawie analizy niespełna dwudziestu judykatów (w większości niepublikowanych) autorzy omawiają stanowisko orzecznictwa, co do możliwości wydania postanowienia o zabezpieczeniu powództwa poprzez wstrzymanie wypłaty sumy gwarancji w kontekście charakteru prawnego gwarancji ubezpieczeniowej i bankowej, a także omawiają poszczególne wymogi formalne, którym winien odpowiadać wniosek o udzielenie zabezpieczenia.

Słowa kluczowe: gwarancja ubezpieczeniowa, gwarancja bankowa, postępowanie zabezpieczające, wstrzymanie realizacji gwarancji.

Wprowadzenie

W praktyce ubezpieczeniowej oraz praktyce bankowej dotyczącej gwarancji ubezpieczeniowej i gwarancji bankowej, a także w orzecznictwie sądowym dotyczącym zabezpieczenia roszczeń istotnym zagadnieniem, a zarazem kontrowersyjnym, stała się w ostatnich latach wzajemna relacja między z jednej strony gwarancją jako instytucją prawa materialnego, a zabezpieczeniem roszczeń jako instytucją prawa formalnego (procesowego) z drugiej. Gwarancja bankowa ma – jak wiadomo – bardzo „związłą” regulację prawną. Gwarancja ubezpieczeniowa w istocie reglamentacji prawnej nie posiada w ogóle. W praktyce ubezpieczeniowej i praktyce bankowej zwykle udziela się tak zwanych gwarancji na pierwsze żądanie i nieodwoalnych. Gwarancje takie udzielane są najczęściej bezwarunkowo,

choć znane są nam przypadki udzielenia gwarancji warunkowych, w których beneficjent gwarancji może skutecznie domagać się od gwaranta spełnienia świadczenia gwarancyjnego tylko o tyle, o ile wykaże spełnienie się przesłanek wskazanych w treści dokumentu gwarancyjnego (udowodni zajście wypadku gwarancyjnego). Udzielenie gwarancji bezwarunkowej i na pierwsze żądanie skutkuje tym, że gwarant (ubezpieczyciel, bank) co do zasady obowiązany jest wypłacić sumę gwarancji po otrzymaniu wezwania beneficjenta, bez względu na to, jaki jest stan wzajemnych relacji beneficjenta (wierzyciela) i dłużnika (zazwyczaj zlecającego gwarancję) w stosunku podstawowym. Powstaje jednak pytanie, czy gwarant może w konkretnych przypadkach, przy tak wyrażonej treści gwarancji, odmówić spełnienia świadczenia gwarancyjnego. Odpowiedź na tak postawione pytanie w istotnej mierze implikuje odpowiedź na następane pytanie wiążące się z kolei z rozstrzygnięciami zapadającymi w postępowaniu zabezpieczającym. Czy sąd w tym postępowaniu może wydać postanowienie, w którym zabezpieczy roszczenia dłużnika ze stosunku podstawowego w taki sposób, że zakaże beneficjentowi korzystać z jego uprawnień wynikających z gwarancji?

W naszym opracowaniu podejmujemy próbę odpowiedzi na wskazane wyżej pytania, prezentując zarazem judykaturę dotyczącą tej materii. Orzeczenia sądowe przywoływane w naszym opracowaniu pochodzą z kilku ostatnich lat i w większości nie były publikowane. Liczba, czas ich wydania oraz treść potwierdzają, że omawiane przez nas zagadnienie jest równie aktualne, co kontrowersyjne. Problematyka gwarancji ubezpieczeniowych i bankowych oraz treści postanowień zapadających w postępowaniu zabezpieczającym w związku z gwarancją ma szczególne znaczenie w dziedzinie sporów infrastrukturalnych wynikłych z wykonania, niewykonania albo nienależytego wykonania umów o roboty budowlane. Tym umowom towarzyszy bowiem zazwyczaj gwarancja ubezpieczeniowa lub gwarancja bankowa należytego wykonania umowy. Przedstawienia odpowiedniej gwarancji oczekuje zwykle inwestor od wykonawcy lub wykonawca od podwykonawców. Niewykonanie umowy o roboty budowlane lub jej nienależyte wykonanie, wiążące się najczęściej z odstąpieniem przez jedną ze stron od umowy, niejednokrotnie kreuje spory rozstrzygane tak przez sądy powszechne, jak i sądy polubowne. Sądy te z kolei mierzą się z zagadnieniami dotyczącymi gwarancji, orzekając o ewentualnym wstrzymaniu realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub gwarancji bankowej tak przed wszczęciem właściwego sporu, jak i w procesach już zawisłych. Powyższa okoliczność determinuje systematykę naszego opracowania. W pierwszej kolejności prezentujemy – w takim zakresie, w jakim jest to konieczne dla udzielenia odpowiedzi na postawione wcześniej pytania – podstawowe kwestie dotyczące postępowania zabezpieczającego. W następnej części w równie syntetycznym ujęciu przedstawiamy problematykę wstrzymania realizacji gwarancji w kontekście jej kwalifikacji – bądź jako umowy abstrakcyjnej, bądź umowy kauzalnej. Zasadnicza część naszego studium poświęcona jest przeglądowi orzecznictwa dotyczącego wstrzymania realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej na podstawie postanowienia sądowego. Rozważania zamyka prezentacja naszego stanowiska w omawianej sprawie.

1. Postępowanie w sprawie zabezpieczenia roszczeń w kontekście spraw dotyczących gwarancji ubezpieczeniowej lub gwarancji bankowej

1.1. Uwagi wprowadzające

Postępowanie zabezpieczające uregulowano w części drugiej Kodeksu postępowania cywilnego w art. 730–757. Z przyczyn oczywistych omówienie wszystkich zagadnień w opracowaniu

dotyczącym wstrzymania realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej jest niemożliwe i niecelowe. Najbardziej prawnie doniosła w interesującym nas zakresie pozostaje treść art. 730, art. 730¹, art. 731, art. 732 oraz art. 755 k.p.c.

Istotne w szczególności jest stwierdzenie, że żądać udzielenia zabezpieczenia można w każdej sprawie cywilnej podlegającej rozpoznaniu przez sąd lub sąd polubowny (art. 730 § 1 k.p.c.). Zabezpieczenia zaś można udzielić tak przed wszczęciem postępowania, jak i w jego toku (art. 730 § 2 k.p.c.). Przedmiotem zabezpieczenia jest roszczenie. Dominuje pogląd, że chodzi tutaj o roszczenie w rozumieniu procesowym a nie o roszczenie w znaczeniu materialnoprawnym.¹ W piśmiennictwie zwraca się także uwagę, iż zabezpieczenie może nastąpić „w każdej sprawie”. Oznacza to, że zabezpieczenie może nastąpić nie tylko w sprawach o świadczenie (w szczególności o zapłatę), lecz także w sprawach o ustalenie prawa lub stosunku prawnego oraz w sprawach o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego.²

Równie bezsporna jest teza, że zabezpieczenia można udzielić bez względu na to, czy przyszłe orzeczenie rozstrzygające sprawę będzie wykonalne czy nie. W literaturze prawa procesowego przyjęło się dzielić zabezpieczenie na konserwacyjne, nowacyjne i antypacyjne. To pierwsze polega na petryfikacji istniejącego stanu faktycznego lub prawnego. W zabezpieczeniu nowacyjnym następuje modyfikacja istniejącego stanu faktycznego lub prawnego. Sąd przy tym typie zabezpieczenia kreuje na nowo relacje między stronami na czas toczącego się postępowania. Z kolei ostatni typ zabezpieczenia polega w istocie na zaspokojeniu uprawnionego jeszcze przed wydaniem orzeczenia, w którym spór jest ostatecznie merytorycznie rozstrzygany.³ W nauce prawa procesowego podkreśla się, że zabezpieczenia typu antypacyjnego powinny być stosowane przez sądy tylko w wyjątkowych przypadkach.⁴ Zauważa się również, iż w praktyce spotyka się opory sądów przed stosowaniem zabezpieczeń nowacyjnych.⁵

Przechodząc na grunt interesującego nas zagadnienia, to jest możliwości zabezpieczenia roszczenia w postaci wstrzymania realizacji gwarancji ubezpieczeniowej (bankowej), trzeba stwierdzić, iż co do zasady – ze względu na treść art. 730 k.p.c. – udzielenie takiego zabezpieczenia z punktu widzenia prawa procesowego jest możliwe. Teza ta jest uprawniona o tyle, o ile spełnione są przesłanki udzielenia zabezpieczenia wskazane w art. 730¹ k.p.c.. W sytuacji braku spełnienia tych przesłanek wnioski o udzielenie zabezpieczenia winien być oddalony. W miejscu tym abstrahujemy od ewentualnej niemożliwości udzielenia zabezpieczenia w tej postaci ze względu na naturę (cechy) gwarancji ubezpieczeniowej (bankowej) – jest to materia dalszych rozważań.

Konkludując tę część wyводу, można poprzestać na ogólnym stwierdzeniu, że przepis art. 730 k.p.c. nie wyłącza możliwości udzielenia zabezpieczenia w postaci wstrzymania realizacji gwarancji ubezpieczeniowej (bankowej). Zabezpieczenie takie, mające formę zabezpieczenia nowacyjnego, jest co do zasady możliwe tak przed wdaniem się w spór, jak i w toku procesu. Chodzi przy tym o spór (proces), w którym powodem (uprawnionym) jest dłużnik ze stosunku podstawowego, a pozwanym (obowiązany) wierzyciel ze stosunku podstawowego (beneficjent gwarancji).

1. E. Stefańska (w:) *Kodeks postępowania cywilnego – komentarz*, [red.] M. Manowska, Warszawa 2013, s. 1243.
2. A. Zieliński (w:) *Kodeks postępowania cywilnego – komentarz*, [red.] A. Zieliński, Warszawa 2012, s. 1165.
3. Złuszczka T. Ereciński (w:) *Kodeks postępowania cywilnego – komentarz*, [red.] T. Ereciński, Warszawa 2009, s. 476–477; E. Stefańska, *Kodeks...*, op. cit., s. 1241; A. Zieliński, *Kodeks...*, op. cit., s. 1165.
4. E. Stefańska, *Kodeks...*, op. cit., s. 1295.
5. A. Zieliński, *Kodeks...*, op. cit., s. 1165.

Na gruncie prawa procesowego udzielenie zabezpieczenia w formie wstrzymania realizacji gwarancji jest możliwe tak w postępowaniu z pozwu o zapłatę, jak i w postępowaniu z pozwu o ustalenie albo ukształtowanie stosunku prawnego (również przed wszczęciem tych postępowań). Mając na uwadze treść art. 730 k.p.c. za uprawnioną uznajemy tezę, że z perspektywy prawa procesowego udzielenie zabezpieczenia w formie wstrzymania realizacji gwarancji jest możliwe zarówno wówczas, gdy powód (uprawniony) występuje przeciwko pozwanemu (obowiązanemu) o zakazanie wykonywania przezeń uprawnień wynikających z gwarancji, jak i wtedy, gdy żąda ustalenia, iż zobowiązany nie może realizować gwarancji. Poza obszarem naszego zainteresowania pozostaje przypadek, w którym powód kieruje swoje żądania bezpośrednio do ubezpieczyciela (banku). Trudno zresztą wyobrazić sobie sytuację, w której w takim procesie powód mógłby skutecznie gwarancję „zablokować”, powołując się na inne okoliczności, aniżeli wynikające z samej gwarancji.

1.2. Przesłanki zabezpieczenia powództwa

Ustalenie, że na podstawie art. 730 k.p.c. udzielenie zabezpieczenia w postaci wstrzymania realizacji gwarancji jest możliwe, nie przesądza rozstrzygnięcia w konkretnym przypadku. Jak wspomniano bowiem, by udzielenie zabezpieczenia mogło nastąpić, muszą być spełnione kumulatywnie przesłanki wskazane w art. 730¹ § 1 i § 2 k.p.c.. W myśl tych przepisów udzielenia zabezpieczenia można żądać, gdy zgłaszający wniosek o zabezpieczenie uprawdopodobni swoje roszczenie oraz gdy wykaże interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.

Pierwszą przesłanką udzielenia zabezpieczenia jest zatem uprawdopodobnienie roszczenia przez zgłaszającego stosowny wniosek o zabezpieczenie przed lub po wytoczeniu powództwa. Trafnie stwierdza się w literaturze, że uprawdopodobnienie roszczenia w postępowaniu zabezpieczającym oznacza, że prawodawca poniechał w takim przypadku zachowania szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym.⁶ Normę taką *expressis verbis* wystawiono w przepisie art. 243 k.p.c.. Uprawniony powinien jednak przedstawić i uzasadnić twierdzenia stanowiące podstawę dochodzonego roszczenia. Wymóg ten dotyczy zarówno okoliczności faktycznych, jak i odnosi się do podstawy prawnej roszczenia.⁷ Przedstawiane przez uprawnionego fakty i podstawa prawna muszą czynić jego roszczenie prawdopodobnym, nie zaś pewnym. Oznacza to, iż zgłaszający wniosek o zabezpieczenie nie ma obowiązku prowadzenia pełnego postępowania dowodowego. W praktyce wszelako żądający zabezpieczenia z reguły przedstawiają dowody, o których mowa w art. 244–309 k.p.c. i wskazują podstawę normatywną roszczenia. Takie poczynania niewątpliwie sprzyjają uzyskaniu zabezpieczenia.

Drugą przesłanką udzielenia zabezpieczenia jest występowanie interesu prawnego. Warto zwrócić uwagę, że interes ów ma w art. 730¹ k.p.c. inne znaczenie, aniżeli przyjęte na gruncie art. 189 k.p.c..⁸ W tym ostatnim przepisie interes prawny musi pozostawać w związku z żądaniem ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa. W myśl natomiast art. 730¹ § 2 k.p.c. interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia

---

6. A. Zieliński, *Kodeks ...*, op. cit., s. 1208.

7. D. Zawistowski, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego*, T. IV – komentarz, (red.) H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2011, s. 27.

8. *Ibidem*.

uniemożliwi lub poważanie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie.

Ponownie wracając na grunt zagadnień wiążących się z gwarancją ubezpieczeniową (bankową), trzeba zauważyć, że przepis art. 730¹ § 1 i § 2 k.p.c., a w istocie również treść § 3 tego przepisu, w związku z omawianym w następnej kolejności art. 755 k.p.c., nie wyłącza możliwości udzielenia zabezpieczenia poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji. Teza ta nie uprawnia do postawienia kolejnej, wedle której regułą winno stać się udzielenie zabezpieczenia we wskazanej sytuacji. Jeszcze raz podkreślimy, że w tej części naszego opracowania wypowiediana przez nas myśl wiąże się wyłącznie z przepisami prawa procesowego.

1.3. Sposób zabezpieczenia powództwa

Na koniec uwag dotyczących zagadnień procesowych należy rozstrzygnąć, czy udzielenie zabezpieczenia w postaci wstrzymania realizacji gwarancji jest możliwe w świetle art. 755 k.p.c.. W kwestii tej nie powinno być i nie ma jakichkolwiek kontrowersji. Powództwo o ustalenie (także powództwo o ukształtowanie, np.: o zakazanie wykonywania uprawnień z gwarancji) jest powództwem, w którym nie występuje roszczenie pieniężne. Zgodnie zatem z art. 755 § 1 k.p.c. *in principio* sąd może udzielić zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni, nie wyłączając sposobów przewidzianych dla zabezpieczenia roszczeń pieniężnych. W powołanym art. 755 § 1 k.p.c. prawodawca wskazał tylko przykładowe sposoby zabezpieczenia. Tezę tę w pełni potwierdza użycie w tym przepisie zwrotu „w szczególności”. Pośród sposobów zabezpieczania roszczeń niepieniężnych wyszczególnionych przez prawodawcę warto zwrócić uwagę na sposób wymieniony w art. 755 § 1 pkt 1 k.p.c.. Otóż sąd może unormować prawa i obowiązki stron uczestników postępowania na czas trwania postępowania. Może zatem udzielić zabezpieczenia nowacyjnego. Wstrzymanie realizacji gwarancji jest bezdyskusyjnie przykładem zabezpieczenia nowacyjnego. W świetle powołanego art. 755 k.p.c. jest ono – z punktu widzenia procesowego – w pełni dozwolone.

Na zakończenie tej części warto jeszcze raz podkreślić, że przepisy prawa procesowego nie wyłączają możliwości udzielenia zabezpieczenia w postaci wstrzymania realizacji gwarancji ubezpieczeniowej (bankowej). Jak winna zatem wyglądać w tym zakresie praktyka sądowa? Odpowiedzi na postawione wyżej pytanie należy szukać w przepisach prawa materialnego; ściślej odpowiedź ta jest zależna od przesądzenia, czy i w jakich przypadkach możliwe jest zapobieżenie wypłacie sumy gwarancji, w sytuacji, gdy wprowadzie gwarancja udzielona jest bezwarunkowo i na pierwsze żądanie, ale wezwanie do zapłaty sumy gwarancji ewidentnie nie ma uzasadnienia w okolicznościach sprawy.

2. Wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej a uprawnienie gwaranta do odmowy wypłaty sumy gwarancji

Zabezpieczenie powództwa poprzez wstrzymanie wypłaty sumy gwarancji jest co do zasady dopuszczalne, o ile uznamy, że przynajmniej w niektórych sytuacjach gwarant może odmówić spełnienia świadczenia na rzecz beneficjenta. Jak wspomniano, większość gwarancji ubezpieczeniowych i bankowych zawiera sformułowanie, zgodnie z którym gwarant zobowiązuje się wypłacić

sumę gwarancji bezwarunkowo i na pierwsze żądanie, co mogłoby sugerować, iż gwarant nigdy nie może odmówić spełnienia świadczenia. Wiadomo jednak, iż zarówno w literaturze prawniczej, jak również w orzecznictwie sądowym dopuszcza się w niektórych przypadkach odmowę spełnienia świadczenia wynikającego z gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej, mimo żądania wypłaty skierowanego do gwaranta przez beneficjenta. Nie wypracowano dotąd jednolitego i jednoznacznego katalogu przypadków, w których odmowa wypłaty sumy gwarancji przez gwaranta może nastąpić. Kwestia ta zależy między innymi od przyjmowanej koncepcji odnośnie charakteru prawnego gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej.

W literaturze prawniczej prezentowane są bowiem zarówno poglądy opowiadające się za abstrakcyjnym, jak i za kauzalnym charakterem takiej gwarancji.⁹ Zwolennicy poglądu o abstrakcyjnym charakterze gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej wąsko ujmują katalog przypadków, w których może nastąpić odmowa wypłaty sumy gwarancji. Podkreślają oni, że stosunek gwarancji jest odezwany od stosunku podstawowego, a zatem gwarant może podnosić zarzuty oparte jedynie bezpośrednio na umowie gwarancji, jak przykładowo zarzuty dotyczące formy, zdolności stron, właściwej reprezentacji, ziszczenia się warunków (o ile zostały zastrzeżone), zgodności postanowień umowy z ustawą, a także zarzuty dotyczące sposobu i terminu realizacji uprawnień beneficjenta, zarzuty oparte na wadach oświadczeń woli. Dopuszcza się również na gruncie poglądu o abstrakcyjnym charakterze gwarancji zarzut nadużycia prawa.¹⁰ Bardziej rozbudowany jest katalog zarzutów opartych na koncepcji kauzalnej gwarancji. Zdaniem zwolenników tezy o kauzalnym charakterze gwarancji gwarant może bowiem podnieść również zarzuty dotyczące istnienia stosunku podstawowego. W szczególności może on powoływać się na niepowstanie stosunku podstawowego, bezwzględna nieważność kreującej go czynności prawnej, czy umorzenie świadczenia zabezpieczonego wskutek jego spełnienia.¹¹ Nawet jednak na gruncie tej teorii gwarant nie może powołać się na brak winy dłużnika w niewykonaniu lub nienależytym wykonaniu zabezpieczonego zobowiązania. Przyjmuje się także, iż gwarant nie może skorzystać z przysługujących dłużnikowi praw kształtujących, jak np. odstąpienia od umowy czy uchylecia się od jej skutków z powodu wad oświadczeń woli.¹² W piśmiennictwie zauważa się również, iż charakter prawny gwarancji, a co za tym idzie katalog dopuszczalnych zarzutów przeciwko roszczeniu beneficjenta, zależy przede wszystkim od jej treści konkretnej umowy, a zatem może mieć ona zarówno charakter abstrakcyjny, jak i kauzalny.¹³

W judykaturze przeważa koncepcja abstrakcyjnego charakteru gwarancji ubezpieczeniowej i gwarancji bankowej, przynajmniej w warstwie werbalnej uzasadnień orzeczeń sądowych. Sądy

9. E. Kowalewski, *Prawo ubezpieczeń gospodarczych*, Bydgoszcz-Toruń 2006, s. 489 i wskazana tam literatura.

10. A. Koch (w:) *System prawa prywatnego, Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, (red.) J. Panowicz-Lipska, t. 8, Warszawa 2011, s. 641 i nast. oraz cytowana tam literatura; zob. również G. Tracz, *Umowa gwarancji ze szczególnym uwzględnieniem gwarancji bankowej*, Kraków 1998, s. 74 i nast. oraz cytowana tam literatura; zob. również wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 1995 r., III CRN 70/94, OSNC 1995/5, poz. 86 wraz z komentarzem M. Litwińskiej, „Przegląd Prawa Handlowego” 1996/3; M. Olechowski, *Charakter prawny gwarancji bankowej*, „Państwo i Prawo” 1997/6, s. 66 i n.; J. Pisuliński, *Zagadnienia związane z gwarancją bankową*, „Prawo bankowe” 1998/4, s. 37 i nast.

11. A. Koch, *System...*, op. cit., s. 641 i nast.; zob. również G. Tracz, *Umowa...*, op. cit., s. 146 i nast.; zob. również A. Koch, (w:) *Umowy w obrocie gospodarczym*, red. A. Koch, J. Napierała, Warszawa 2011, s. 316 i nast.

12. A. Koch, (w:) *System...*, op. cit., s. 641 i nast.

13. J. Kukielka, (w:) J. Kukielka, D. Poniewierka, *Ubezpieczenia finansowe. Gwarancje ubezpieczeniowe. Ubezpieczenia transakcji kredytowych*, Bydgoszcz-Warszawa 2003, s. 78.

stoją na stanowisku, że jeżeli gwarancja zawiera sformułowania „bezwarunkowo” i „na pierwsze żądanie”, to – co do zasady – sformułowania te powinny skutkować zakwalifikowaniem danej gwarancji jako zobowiązania abstrakcyjnego. Koncepcja ta została zaprezentowana między innymi w wyroku Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., sygn. akt V CK 233/09¹⁴, zgodnie z którym użycie w dokumencie gwarancyjnym zawierającym treść umowy gwarancji ubezpieczeniowej sformułowań, że gwarancja ubezpieczeniowa jest płaćna na pierwsze żądanie albo że jest bezwarunkowa, oznacza, iż umowie tej nadano cechy zobowiązania abstrakcyjnego. Taka cecha gwarancji ubezpieczeniowej (bankowej) powoduje, że żadna ze stron umowy gwarancji nie może podnosić zarzutów nieważności *causae* bądź jej odpadnięcia, niezależnie od tego – co jest sporne w doktrynie – czy przyczyny prawne powstania zobowiązania gwaranta upatruje się w umowie zlecenia gwarancji ubezpieczeniowej (bankowej), czy też w treści stosunku podstawowego. Aczkolwiek orzecznictwo z reguły przyjmuje abstrakcyjny charakter gwarancji, w której posłużono się tymi sformułowaniami, to w wielu judykatach sądy łagodzą tę koncepcję, wskazując, w ślad za doktryną, że charakter gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej zależy przede wszystkim od jej brzmienia. Stanowisko to zaprezentował chociażby Sąd Najwyższy w wyroku z 29 listopada 2013 r. sygn. akt I CSK 90/13¹⁵, zgodnie z którym „przyjęcie umownego źródła powstania stosunku gwarancyjnego powoduje, że zakres obowiązków gwaranta oraz możliwość sposobu jego obrony w ramach stosunku gwarancji bankowej są uzależnione od treści umowy gwarancji, którą strony mogą ukształtować w granicach swobodnego uznania [art. 353¹ Kodeksu cywilnego], a zobowiązanie gwaranta może zostać ukształtowane także jako zobowiązanie abstrakcyjne”¹⁶.

Choć katalog przypadków, w których może nastąpić wstrzymanie wykonania gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej, nie jest jednolicie ujmowany w literaturze i orzecznictwie, zasadniczo panuje jednak zgoda co do tego, iż w niektórych przypadkach odmowa wypłaty sumy gwarancji jest możliwa. Zarazem należy pamiętać, że jednym z celów gwarancji jest zapewnienie nie tylko pewnego, lecz także szybkiego zaspokojenia roszczeń. W literaturze prawniczej przyrównuje się gwarancję ubezpieczeniową lub bankową do kaucji, wywodząc, iż gwarancja wykształciła się właśnie po to, aby zastąpić kaucję, z którą wiążą się oczywiste niedogodności wynikające z zamrożenia kapitału.¹⁷ Tym samym, w naszym przekonaniu, odmowa spełnienia świadczenia przez gwaranta powinna być traktowana jako rozwiązanie wyjątkowe. Przez pryzmat tego założenia należy również oceniać kwestię wstrzymania realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej na mocy postanowienia sądowego.

3. Przegląd orzecznictwa dotyczącego wstrzymania realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej na podstawie postanowienia sądowego

Celem dalszych rozważań jest prezentacja postanowień sądów zapadłych w ostatnich latach w sprawach o zabezpieczenie powództwa poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej. Już na tym etapie należy zauważyć, że praktyka orzecznicza w tych sprawach jest bardzo rozbieżna. Przyczyną tego stanu rzeczy jest m.in. okoliczność, że sprawy te nie

14. Wyrok Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, OSNC 2010/11 poz. 146.

15. Wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2013 r., I CSK 90/13, Monitor Prawniczy 2014/17 s. 921.

16. Ibidem.

17. A. Koch (w:) *System...*, op. cit., s. 623.

mają charakteru kasacyjnego i stąd też nie ma możliwości wydania przez Sąd Najwyższy judykatu, który ujednoliciłby podejście wszystkich sądów do omawianego zagadnienia. Drugim powodem powstawania opisanych poniżej rozbieżności jest bardzo różniący się sposób formułowania wniosków o zabezpieczenie przez wnioskodawców.

3.1. Stanowisko negujące co do zasady dopuszczalność zabezpieczenia powództwa poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej

Na wstępie należy odnotować, iż niektóre sądy co do zasady negują możliwość ustanowienia zabezpieczenia polegającego na wstrzymaniu realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej, twierdząc, że klóciłoby się ono z istotą gwarancji, która powinna zapewniać beneficjentowi szybkie uzyskanie sumy gwarancji. Od tych judykatów należy rozpocząć przegląd orzecznictwa.

I tak przykładowo Sąd Apelacyjny w Poznaniu w postanowieniu z 11 marca 2013 r., sygn. akt I ACz 311/13¹⁸, powołując się na opinię wyrażoną wcześniej przez Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z 16 kwietnia 1993 r., sygn. akt III CZP 16/93¹⁹, stwierdził, iż „mając na uwadze, niekwestionowany przez skarżącego, abstrakcyjny charakter gwarancji polegający na nieodwołalnej i bezwarunkowej, na pierwsze pisemne żądanie beneficjenta, zapłacie spornej kwoty oraz brak cechy akcesoryjności, należy dojść do wniosku, że wskazane we wniosku roszczenie koliduje z funkcjonującą w obrocie prawnym instytucją umowy gwarancji. W orzecznictwie wskazuje się, że umowa gwarancji bankowej opatrzona klauzulami »nieodwołalnie i bezwarunkowo« oraz »na pierwsze żądanie« kreuje abstrakcyjne zobowiązanie banku wobec beneficjenta, niezależnie od stosunków wewnętrznych łączących dłużnika z wierzycielem [...]. Uprawniony kierując względem obowiązane roszczenie o zaniechanie korzystania z gwarancji nie ma zatem możliwości odwoływania się do stosunku podstawowego istniejącego między nim i obowiązany jako beneficjentem gwarancji”. Kolejnego przykładu takiego rozstrzygnięcia dostarcza postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 15 marca 2013 r., sygn. akt I ACz 124/13²⁰, w którym stwierdzono, że „gwarant udzielający na zlecenie dłużnika gwarancji ubezpieczeniowej pozostaje poza stosunkiem podstawowym, na mocy którego doszło do wykreowania umowy gwarancji ubezpieczeniowej. Obowiązek wypłaty gwarancji uzależniony jest jedynie od zaistnienia określonego w gwarancji zdarzenia, którym jest zgłoszenie przez Beneficjenta umowy gwarancyjnej żądania skierowanego do Gwaranta o zapłatę z tytułu gwarancji ubezpieczeniowej. Gwarant ma więc bezwarunkowy obowiązek spełnienia świadczenia wynikającego z gwarancji, przez co obowiązek ten ma charakter obowiązku abstrakcyjnego. W takim wypadku przyjęcie tezy o dopuszczalności ingerencji Sądu w sferę autonomicznych uprawnień beneficjenta gwarancji ubezpieczeniowej prowadziłyby do faktycznej utraty znaczenia takiego rodzaju zabezpieczenia wykonania umowy, jak i niedozwoloną ingerencję w zasadę swobody kształtowania stosunku zobowiązaniowego przez strony tego stosunku. Ewentualny zaś spór stron stosunku podstawowego, w ramach którego to doszło do wykreowania umowy gwarancji, którego to rozstrzygnięcie nie jest możliwe na etapie postępowania incydentalnego, jakim jest postępowanie o udzielenie zabezpieczenia, pozostaje bez znaczenia dla Gwaranta, który musi spełnić świadczenie z tytułu udzielonego zabezpieczenia,

---

18. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 11 marca 2013 r., I ACz 311/13, niepubl.

19. Uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1993 r., III CZP 16/93, OSNC 1993/10, poz. 166.

20. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 15 marca 2013 r., I ACz 124/13, LEX nr 1314871.

zgodnie z treścią dokumentu gwarancyjnego”. Podobnie Sąd Okręgowy w Krakowie w postanowieniu z 10 lipca 2014 r., sygn. akt IX GCo 131/14²¹ stanął na stanowisku, iż „istotą gwarancji jest pewność beneficjenta gwarancji, że jego roszczenie wobec drugiej strony umowy zostanie zaspokojone przez gwaranta bez oczekiwania na wynik procesu z drugą stroną umowy, która nie może wykorzystać instytucji udzielenia zabezpieczenia do pozbawienia beneficjenta gwarancji prawa do zaspokojenia w terminie określonym w gwarancji”.

Nie wszystkie sądy wykluczają jednak *a limine* możliwość ustanowienia zabezpieczenia powództwa poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej. W niektórych sprawach wnioski takie zostały bowiem uwzględnione, a w innych, w których odmówiono udzielenia zabezpieczenia, przyczyny odmowy nie wynikały z kategorycznego poglądu o niemożności ustanowienia tego typu zabezpieczenia co do zasady, lecz wynikały z innych, z reguły proceduralnych przyczyn. Należy zatem poddać badaniu kolejne judykaty po to, aby ustalić, w jaki sposób sądy odnoszą się, po pierwsze, do treści powództwa, którego ma dotyczyć zabezpieczenie, po drugie, do możliwych sposobów zabezpieczenia powództwa, po trzecie, do zagadnienia interesu prawnego, a na koniec, do uprawdopodobnienia roszczenia, którego dotyczy powództwo.

3.2. Treść zabezpieczanego roszczenia

Jak wspomniano, wniosek o zabezpieczenie powództwa może być złożony jeszcze przed wytoczeniem powództwa. Wydaje się, że taka praktyka dominuje w przypadku zabezpieczenia powództwa poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej. W związku z tym w tych wnioskach wskazywane są jedynie planowana treść i żądanie pozwu, który ma zostać wniesiony w razie udzielenia zabezpieczenia.

Należy zauważyć, że wnioskodawcy bardzo różnie określają treść planowanego powództwa. I tak, często wykorzystuje się konstrukcję powództwa o ustalenie nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, przy czym powództwa te mają dotyczyć różnych stosunków, to jest – zarówno stosunku podstawowego (pomiędzy beneficjentem i dłużnikiem), jak i stosunku zapłaty (pomiędzy beneficjentem i gwarantem). Przykładowo w jednej z analizowanych spraw planowane powództwo określono jako powództwo „o ustalenie nieistnienia zobowiązania Uprawnionego z tytułu niewłaściwego wykonania Umowy nr [...] oraz ustalenie nieistnienia prawa Uczestnika (Obowiązanego) do skierowania do podmiotu trzeciego tj. Banku [...] określonego w Gwarancji Bankowej oświadczenia, że Uprawniony nie wykonał należycie zobowiązań wynikających z Umowy i ustalenie nieistnienia prawa Obowiązanego do żądania od Banku [...] wypłaty kwoty [...] na podstawie gwarancji bankowej [...]”²². W kolejnej sprawie wnioskodawca wniósł o „ustalenie, że obowiązanemu nie przysługują wobec uprawnionych roszczenia o zapłatę przez uprawnionych kar umownych [...]”²³. Innym spotykanym rozwiązaniem jest określenie planowanego powództwa jako powództwa o zaniechanie skorzystania z gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej²⁴. Zdarzają się również przypadki o inaczej sformułowanej treści powództwa. Jeden z wnioskodawców określił przyszłe powództwo jako powództwo o „wydanie gwarancji należytego wykonania umowy

21. Postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z 10 lipca 2014 r., IX GCo 131/14, niepubl.

22. Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 13 maja 2014 r., XXV Co 75/14, niepubl.

23. Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 lutego 2013 r., XXV Co 11/13, niepubl.

24. Zob. np. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 10 stycznia 2013 r., I ACz 1326/12, LEX nr 1246617.

[...] wystawionej przez [...]”²⁵. Często we wnioskach łączy się różne konstrukcje i określa planowane powództwo zarówno jako powództwo o ustalenie, jak i o zaniechanie, czy o wydanie dokumentu gwarancji. Twierdzenie to można zilustrować, przytaczając wniosek, w którym określono planowane powództwo jako powództwo o „a. ustalenie nieistnienia stosunku prawnego pomiędzy [...] a obowiązującym kreującym po stronie obowiązanego wierzytelność o zapłatę zabezpieczoną gwarancją bankową [...] wystawioną [...] na zlecenie [...] na rzecz obowiązanego lub uprawniającego obowiązanego do żądania wypłaty z ww. gwarancji bankowej, b. ustalenie nieistnienia praw obowiązanego kreującego po stronie obowiązanego roszczenia o zapłatę zabezpieczoną gwarancją bankową [...] wystawioną [...] na zlecenie [...] na rzecz obowiązanego lub uprawniającego obowiązanego do żądania wypłaty z ww. gwarancji bankowej, c. nakazanie wydania uprawnionemu przez obowiązanego dokumentu gwarancji bankowej nr [...]”²⁶. W innym wniosku planowane powództwo określono jako powództwo o „ustalenie nieważności żądania obowiązanego wypłaty z gwarancji ubezpieczeniowej, o ustalenie nieistnienia prawa obowiązanego do żądania wypłaty z gwarancji i o zaniechanie skorzystania z gwarancji”²⁷.

Prezentując stanowisko orzecznictwa w kwestii treści powództwa, którego dotyczy może wniosek o zabezpieczenie, na wstępie należy zauważyć, iż niekiedy sądy uznają, że powództwo o ustalenie nieistnienia prawa lub stosunku prawnego co do zasady nie może zostać zabezpieczone poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej (kwestia ta wiąże się również z zagadnieniem interesu prawnego – zob. dalsze rozważania). W jednym z postanowień sąd stwierdził, że „wyrok ustalający nie podlega wykonaniu w trybie egzekucji, a więc w niniejszym postępowaniu nie mógłby zostać spełniony cel postępowania [...]”. Brak jest bezpośredniego i adekwatnego związku między wnioskiem o zabezpieczenie w obecnym kształcie a powództwem o ustalenie²⁸. Linia orzecznicza nie jest jednak konsekwentna, gdyż w niektórych innych sprawach wnioski o zabezpieczenie powództwa opartego na konstrukcji ustalenia nieistnienia prawa lub stosunku prawnego są uwzględniane.²⁹ Odnosząc się do tych kontrowersji, trzeba stwierdzić, że teza o braku możliwości udzielenia zabezpieczenia w takich sprawach nie ma oparcia w literaturze³⁰. Brak możliwości wykonania wyroku w trybie egzekucji nie eliminuje bowiem *per se* możliwości wydania postanowienia zabezpieczającego, wedle którego obowiązanym nie będzie mógł realizować swoich uprawnień z gwarancji ubezpieczeniowej (bankowej).

Mniej wątpliwości wywołuje natomiast kwestia dopuszczalności zabezpieczenia powództwa o zaniechanie skorzystania z gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w sprawie o sygn. akt I ACz 1326/12³¹ stwierdził nawet, iż „rzeczą podstawową dla ustalenia głównego zarzutu zobowiązanego dotyczącego braku interesu prawnego uprawnionego jest rodzaj wniesionego powództwa zasadniczego. Jest to powództwo o zaniechanie – o zakaz skorzystania

---

25. Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 13 lutego 2012 r., I ACz 270/12, LEX nr 1111997.

26. Zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 9 listopada 2012 r., I ACz 750/12, LEX nr 1237605; zob. również postanowienie Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 13 czerwca 2014 r., VI Gz 134/14, niepubl.

27. Zob. wspomniane postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z 10 lipca 2014 r., IX GCo 131/14.

28. Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 stycznia 2013 r., XXVI GCo 3/13, niepubl.; zob. też wspomniane postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 lutego 2013 r., XXV Co 11/13.

29. Zob. np. postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 5 listopada 2013 r., I Co 491/13, niepubl.; zob. również wspomniane postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 13 maja 2014 r., XXV Co 75/14.

30. Por. pozycje wskazane w przypisach 1–8.

31. Zob. wspomniane postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 10 stycznia 2013 r., I ACz 1326/12.

przez zobowiązanego z wystawionej gwarancji bankowej. [...] O ile jest oczywiste, że przy powództwie o ustalenie nieistnienia prawa do korzystania z gwarancji, ewentualna wypłata sumy gwarancji na rzecz beneficjenta gwarancji nie narusza prawnego interesu, a jedynie jego interes faktyczny, to przy powództwie o zaniechanie wykonanie zobowiązania wpływa zarówno na interes faktyczny, jak i prawny, czyniąc powództwo zasadnicze niemożliwym”. Teza wyrażona w tym judykacie wymaga jednak rozwinięcia. Nie musi być bowiem oczywiste, że istnieje podstawa prawna dla wytoczenia przez dłużnika z gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej powództwa przeciwko jej beneficjentowi o zaniechanie przez tego ostatniego domagania się zapłaty sumy gwarancji od gwaranta, czyli od osoby trzeciej. Dopuszczalność takiego powództwa wymagałaby przyjęcia, że w stosunku podstawowym istnieje roszczenie dłużnika wobec beneficjenta o niekorzystanie z gwarancji, o ile nie nastąpił gwarantowany wypadek. Innymi słowy, należałoby przyjąć, że strony stosunku podstawowego umówiły się – rzadko w sposób wyraźny, raczej *per facta concludentia* – że wierzyciel nie skorzysta z gwarancji ustanowionej przez osobę trzecią (gwaranta) na zlecenie dłużnika, o ile nie zajdzie wypadek gwarancyjny. Zobowiązanie takie dotyczyłoby zatem realizacji przez jedną ze stron umowy zawartej z osobą trzecią. Taka konstrukcja wydaje się możliwa, ale niestety w badanych orzeczeniach próżno szukać pogłębionych rozważań na ten temat.

3.3. Sposoby zabezpieczenia powództwa dotyczącego gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej

Przechodząc do kolejnego zagadnienia, należy omówić stanowisko orzecznictwa odnośnie sposobu zabezpieczenia powództwa w omawianych sprawach. Zacząć należy od zbadania, jakie sposoby zabezpieczenia są wskazywane przez wnioskodawców. I tak, częstym postulowanym sposobem zabezpieczenia jest zakazanie skorzystania z gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej. Przykładowo, wnioskodawcy wnoszą o „ustanowienie zakazu wypłaty gwarancji ubezpieczeniowej przez [...] SA na rzecz [...] SA z tytułu kary umownej nałożonej przez [...] SA na [...] Sp. z o.o. i ustanowienie zakazu żądania wypłaty gwarancji przez [...] SA od [...] SA”³², albo o „zakazanie obowiązanemu skorzystania z zabezpieczenia należytego wykonania umowy [...], to znaczy zażądania od [...] zapłaty środków z gwarancji wystawionej przez powyższy bank i określonej w dokumencie gwarancyjnym [...] w celu zaspokojenia roszczenia z tytułu niewykonania lub nie-należytego wykonania umowy [...] w tym w szczególności zapłaty kar umownych, odszkodowania, zwrotu kosztów wykonawstwa zastępczego”³³. Godzi się wspomnieć o wniosku o „zakazanie obowiązanemu [...] do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sporu, skorzystania z Gwarancji Zabezpieczenia Należytego Wykonania Kontraktu [...] w szczególności poprzez przyjęcie [...] jakichkolwiek środków wypłaconych z tej gwarancji”³⁴. Spotyka się także w praktyce inaczej formułowane wnioski o zabezpieczenie powództwa. Niekiedy wnioskodawcy domagają się „nakazania obowiązanemu złożenia oświadczenia wobec gwaranta [...], w którym wycofuje on, na okres obowiązywania postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia, żądanie zapłaty sumy gwarancyjnej [...]”³⁵, tudzież „nakazania obowiązanemu złożenia bankowi oświadczenia żądającego wstrzymania

32. Wspomniane postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 stycznia 2013 r., XXVI GCo 3/13.

33. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 17 kwietnia 2013 r., I ACz 396/13, LEX nr 1331011.

34. Wspomniane postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 10 stycznia 2013 r., I ACz 1326/12.

35. Wspomniane postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 11 marca 2013 r., I ACz 311/13.

wypłaty z gwarancji oraz zakazanie mu zaspokojenia się z gwarancji, a także zakazanie bankowi wypłaty³⁶. W innym wniosku domagano się „nakazania obowiązanemu cofnięcia żądania wypłaty na rzecz obowiązanego z gwarancji bankowej nr [...], zakazania zobowiązanemu przyjęcia wypłaty z gwarancji bankowej nr [...] i nakazania wpłacenia przez obowiązanego do depozytu sądowego wszelkich środków uzyskanych od Banku [...] z tytułu gwarancji bankowej [...] należącego wykonania kontraktu [...] wystawionej w dniu [...] na zlecenie [...]”³⁷. Warto też wspomnieć o wniosku o zabezpieczenie poprzez „zakazanie uczestnikom ad 1 i ad 2 wykonywania praw z gwarancji bankowej udzielonej przez uczestnika 3 [...], zakazanie uczestnikowi 3 wypłaty środków z przedmiotowej gwarancji do czasu prawomocnego zakończenia postępowania i zakazanie uczestnikowi ad 2 przenoszenia prawa z tej gwarancji bankowej do czasu prawomocnego zakończenia postępowania”³⁸.

Jeśli idzie o stanowisko judykatury, to w sprawach, w których sądy uwzględniły wnioski o udzielenie zabezpieczenia, sposób zabezpieczenia określały z reguły jako zakazanie beneficjentowi skorzystania z gwarancji³⁹, niekiedy uszczegóławiając treść tego zakazu poprzez doprecyzowanie, że np. dotyczy przyjęcia środków wypłacanych z tytułu gwarancji⁴⁰, czy też żądania wypłaty środków z gwarancji⁴¹. Zakazy kierowane były zatem najczęściej do beneficjenta. W jednym z postanowień sąd skierował jednak swój zakaz bezpośrednio do gwaranta (który nie był uczestnikiem postępowania zabezpieczającego!). Zakaz ów obejmował dokonywanie wypłaty na podstawie gwarancji⁴². W uzasadnieniu stwierdzono, iż „z uwagi na charakter udzielonej uczestnikowi (obowiązanemu) gwarancji bankowej – z założenia bezwarunkowej i płatnej na pierwsze żądanie beneficjenta, które to żądanie nie podlega żadnej weryfikacji merytorycznej przez bank-gwaranta, a z którym łączy się w przyszłości konieczność świadczenia przez wnioskodawców (uprawnionych) na rzecz banku – jedynym instrumentem realnie zabezpieczającym wnioskodawcę na czas trwania postępowania w sprawie jest ustanowienie wskazanych wyżej zakazów. Zakazy te nie prowadzą do zaspokojenia roszczeń przyszłej powódki (tym bardziej, że roszczenia mają charakter roszczeń o ustalenie), lecz zmierzają wyłącznie do czasowego ze swej natury zablokowania możliwości zaspokojenia przez uczestnika (obowiązanego) jego roszczeń z tytułu wykonania umowy stron. Brak zabezpieczenia w kształcie żądanym przez wnioskodawcę w niniejszej sprawie uniemożliwi, a co najmniej znacząco utrudni, osiągnięcie celu przyszłego postępowania – w postaci zapobieżenia sytuacji, w której uczestnik (obowiązany), nie mając ku temu w istocie podstaw faktycznych, skorzysta z gwarancji bankowej udzielonej mu przez bank-gwaranta na zlecenie i ryzyko wnioskodawcy”.

Odmienne sądy odnoszą się do innego sposobu zabezpieczenia wskazywanego niekiedy we wnioskach – to jest do zakazania beneficjentowi wystąpienia z żądaniem wypłaty sumy gwarancji. We wszystkich badanych sprawach oddalono wnioski, w których wskazano taki sposób zabezpieczenia. Stanowisko orzecznictwa w tym zakresie zasługuje na aprobatę. Z uwagi bowiem na konstrukcję gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej jest rzeczą oczywistą, że aby zobowiązanie

---

36. Postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z 10 listopada 2014 r., IX GCo 256/14, niepubl.

37. Wspomniane postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 9 listopada 2012 r., I ACz 750/12.

38. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 4 września 2012 r., I ACz 1236/12, LEX nr 1236830.

39. Wspomniane postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 5 listopada 2013 r., I Co 491/13.

40. Wspomniane postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 10 stycznia 2013 r., I ACz 1326/12.

41. Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 11 lipca 2012 r., II Co 27/12, niepubl.

42. Wspomniane postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 13 maja 2014 r., XXV Co 75/14.

gwaranta zaktualizowało się, musi zostać złożony wniosek przez beneficjenta o wypłatę sumy gwarancji w terminie określonym w umowie gwarancji. Jeżeli wniosek ten nie zostanie złożony, wówczas beneficjent bezpowrotnie utraci możliwość domagania się od gwaranta wypłaty sumy gwarancji. Zaniechanie złożenia wniosku o wypłatę sumy gwarancji doprowadziłoby zatem do zaspokojenia powództwa już na etapie postępowania zabezpieczającego, co jest oczywiście niedopuszczalne (art. 731 k.p.c.). Uwagi te dotyczą również wniosku o nakazanie cofnięcia żądania wypłaty sumy gwarancji. Skądinąd, takie roszczenie jest wątpliwe również z innych przyczyn. Oświadczenie woli złożone przez jedną osobę, drugiej nie może zostać bowiem cofnięte bez zgody adresata (art. 61 k.c.). Nawet gdyby gwarant wyraził zgodę na cofnięcie przez beneficjenta żądania wypłaty sumy gwarancji, to taka czynność powodowałaby, że okres gwarancji upłynąłby bezskutecznie, a w konsekwencji beneficjent definitywnie utraciłby możliwość skutecznego żądania zaspokojenia z sumy gwarancji.

3.4. Zagadnienie interesu prawnego w udzieleniu zabezpieczenia poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej

Jak wspomniano, jedną z przesłanek zabezpieczenia jest interes prawny w jego uzyskaniu. Kwestia ta budzi szczególne wątpliwości w przypadku zabezpieczenia powództwa poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej. Zacząć należy jednak od prezentacji sposobów, w jaki sami wnioskodawcy określają własny interes prawny. I tak przykładowo, zdarza się, że wnioskodawca podnosi, iż „brak zabezpieczenia, a w konsekwencji wypłata sumy gwarancyjnej na rzecz obowiązanego, narazi uprawnionych na niepowetowaną szkodę, wynikającą z konieczności zaspokojenia roszczeń regresowych Gwaranta, oraz zniweczy możliwość dochodzenia roszczenia o zaniechanie bezpodstawnego skorzystania z Gwarancji”⁴³. W innym wniosku uzasadniano tezę o istnieniu interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia koniecznością „zapewnienia możliwości dochodzenia w przyszłym procesie roszczenia o zaniechanie skorzystania przez uczestnika z gwarancji, którego zabezpieczenia się domaga, gdyż brak zabezpieczenia i wypłata kwot gwarancyjnych taką możliwość wykluczą”⁴⁴.

Należy przejść do omówienia stanowiska orzecznictwa w powyższym zakresie. Niestety w większości przypadków w uzasadnieniach postanowień wydanych w badanych sprawach brak jest szerszych rozważań na temat interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia. Często sądy ograniczają się do powtórzenia ogólnych zasad dotyczących interesu prawnego, nie odnosząc ich w szczególny sposób do zabezpieczenia powództwa poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej. Przy czym wśród takich orzeczeń są zarówno orzeczenia udzielające zabezpieczenia, jak również oddalające wnioski o zabezpieczenie. Trudno na tej podstawie formułować jakieś generalne wnioski.

Kwestia interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia z natury rzeczy wiąże się z rodzajem planowanego powództwa. Warto zwrócić uwagę, że w niektórych judykatach twierdzi się, że z natury rzeczy nie występuje interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia powództwa o ustalenie poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej. I tak, przykładowo, w jednym ze wspomnianych postanowień zakwestionowano istnienie interesu prawnego wnioskodawcy w uzyskaniu zabezpieczenia, zauważając, że „orzeczenie Sądu, jakie zapadłoby w wyniku

43. Wspomniane postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 10 stycznia 2013 r., I ACz 1326/12.

44. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 17 grudnia 2013 r., I ACz 2109/13, LEX nr 1504382.

wytoczonego przez uprawnionego powództwa o ustalenie, nie byłoby co do istoty wykonalne, gdyż nie nadawałoby się do wykonania na drodze egzekucyjnej”⁴⁵. Teza ta jest jednak dyskusyjna, gdyż inny sąd uznał, że „interes (...) Spółki (...) wyrażać powinien się uprawdopodobnieniem, że brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu przyszłego procesu o ustalenie, jaki zamierza ona wytoczyć, a zatem nie było podstaw dla oceny tego interesu w kontekście zapewnienia wykonalności orzeczenia”⁴⁶.

Z innego powodu zanegował istnienie interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia roszczenia o ustalenie Sąd Okręgowy w Warszawie w postanowieniu wydanym 21 lutego 2013 r. w sprawie o sygn. akt XXV Co 11/13. Uznał on, że „nawet samowolne zaspokojenie przez obowiązanego – zwłaszcza z umownych zabezpieczeń – roszczenia o zapłatę kary umownej nie uczyni bezprzedmiotowym sporu o to, czy przedmiotowa kara rzeczywiście obowiązanemu przysługuje. Rozważenie tej kwestii będzie bowiem miało pierwszorzędne znaczenie w ewentualnym sporze o zapłatę (zwrot) kwot, bezzasadnie pobranych z tytułu kary umownej. Powoływanie się przez uprawnionych na rzekomą utratę przez nich legitymacji w sprawie o ustalenie, w wypadku nabycia przez nich roszczenia dalej idącego – o zapłatę, opiera się zaś na błędnym założeniu, że uprawnieni mają obecnie interes prawny w ustaleniu [...], a interes ten utracą dopiero wtedy, gdy obowiązanym samowolnie zaspokoi swoje roszczenie o zapłatę kary umownej”. Również w tym zakresie orzecznictwo nie jest jednak jednolite. Na odmiennym stanowisku stanął Sąd Okręgowy w Warszawie w postanowieniu w sprawie o sygn. akt XXV Co 75/14, który udzielił zabezpieczenia powództwa o ustalenie, uzasadniając swoje rozstrzygnięcie w ten sposób, że „brak zabezpieczenia w kształcie żądanym przez wnioskodawcę w niniejszej sprawie uniemożliwi, a co najmniej znacząco utrudni, osiągnięcie celu przyszłego postępowania – w postaci zapobieżenia sytuacji, w której uczestnik (obowiązany), nie mając ku temu w istocie podstaw faktycznych, skorzysta z gwarancji bankowej udzielonej mu przez bank – gwaranta na zlecenie i ryzyko wnioskodawcy. [...] w sytuacji braku owego zabezpieczenia, nawet przyszłe prawomocne orzeczenie w całości uwzględniające powództwo nie będzie w stanie zainteresowanym ochrony tej zapewnić ani jej restytuować, ponieważ skutek, przeciw któremu skierowane będzie powództwo w sprawie, nastąpi w czasie trwania procesu”⁴⁷.

W praktyce powstał zatem dylemat, czy w przypadku powództwa o ustalenie można doszukiwać się interesu prawnego w tym, że jeżeli w toku procesu dojdzie do bezpodstawnej wypłaty sumy gwarancji, wówczas dłużnik uzyska roszczenie regresowe o zapłatę wobec beneficjenta, a tym samym wygaśnie możliwość ustalenia w trybie art. 189 k.p.c., iż gwarant nie ma prawa żądania wypłaty sumy gwarancji. Bezprzedmiotowe stanie się zatem powództwo o ustalenie, gdyż zostanie ono „wyparte” przez powództwo o zapłatę. Dla zachowania możliwości rozpoznania powództwa o ustalenie konieczne ma być zatem wstrzymanie realizacji gwarancji, gdyż w przeciwnym wypadku powództwo to stanie się bezprzedmiotowe, a dłużnik będzie musiał skorzystać z innego powództwa – o zapłatę.

---

45. Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 24 maja 2013 r., I ACz 302/13, LEX nr 1322662.

46. Wspomniane postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 17 kwietnia 2013 r., I ACz 396/13.

47. Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 13 maja 2014 r., XXV Co 75/14, niepubl.

3.5. Stanowisko orzecznictwa w kwestii zagadnienia uprawdopodobnienia roszczenia o wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej

Jeśli chodzi o zagadnienie uprawdopodobnienia roszczenia, w orzecznictwie prezentowane są dwa nurty, które można by określić jako liberalny i restrykcyjny. Do pierwszego zaliczyć można wspomniane już postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu w sprawie o sygn. akt I Co 491/13⁴⁸. Stwierdzono w nim, że wnioskodawca „wskazał, że gwarancja została udzielona przez [...] na jego zlecenie w celu zabezpieczenia należytego usunięcia wad i usterek. Wskazał też, że jego kontrahent zgłosił wady, do którego to zgłoszenia uprawniony się odniósł. Podniósł, że przystąpił do usuwania części wad, zaś niektóre ze zgłoszonych usterek zakwestionował, a nadto część miałyby nie dotyczyć w ogóle robót przez niego wykonanych. Widać zatem, iż pomiędzy kontrahentami zaistniał spór w zakresie ujawnienia się wad zrealizowanej inwestycji, konieczności ich usunięcia, obowiązków wykonawcy w tym zakresie, zakresu koniecznych do wykonania poprawek, wreszcie terminu wykonania. Wymóg uprawdopodobnienia roszczenia oznacza konieczność uprawdopodobnienia faktów, z których jest ono wywodzone. Z tego obowiązku wnioskodawca wywiązał się, ponieważ wskazał, z jakiego tytułu zamierza zgłosić roszczenie i na jakich faktach opiera swoje stanowisko. Uprawdopodobnienie roszczenia w rozumieniu art. 730 § 1 k.p.c. nie jest równoznaczne z jego udowodnieniem i nie można oczywiście wykluczyć, że po przeprowadzeniu postępowania dowodowego sąd uzna ostatecznie roszczenie wierzyciela za nieusprawiedliwione. Jednakże na potrzeby oceny zasadności wniosku o udzielenie zabezpieczenia konieczne i zarazem wystarczające jest jedynie uwiarygodnienie, nie zaś udowodnienie żądania”. W innej sprawie uznano, że „za miarodajne w świetle ustalenia, że roszczenie zostało uprawdopodobnione, Sąd uznaje złożenie przez Wnioskodawcę szeregu dokumentów, z których wynika, że dokumentacja budowy [...] obarczona była szeregiem licznych błędów, luk i wewnętrznych sprzeczności. Wskazane potwierdza raport [...] [profesjonalnego doradcy technicznego w sektorze budownictwa]”⁴⁹.

Do drugiego nurtu można zaliczyć wspomniane postanowienie wydane przez Sąd Apelacyjny w Krakowie z 17 grudnia 2013 r., I ACz 2109/13⁵⁰, w którym stwierdzono, że „pomiędzy stronami stosunku podstawowego brak jest zgody co do odpowiedzialności z tytułu rękopmi za wady fizyczne budynku. Jednocześnie na podstawie dołączonych do wniosku dokumentów nie można uznać, iż roszczenia formułowane przez Operę [...] są oczywiście bezzasadne [...] W szczególności strony nie negują tego, że zgłaszane wady fizyczne w części wzniesionych poprzez wykonawcę budynków rzeczywiście wystąpiły. Ich przyczyny jako przesłanka rozstrzygnięcia będą przedmiotem oceny sądu, w ramach prowadzonego przez strony procesu. Zatem uznać należy, że [...] S.A. nie uprawdopodobniła roszczenia, którego ochronie ma służyć złożony przez nią wniosek”.

Naszym zdaniem powinno być oczywiste, że sam spór stron stosunku podstawowego odnośnie istnienia roszczeń wierzyciela, na zaspokojenie których zamierza on skorzystać z gwarancji, nie oznacza, że dłużnik uprawdopodobnił roszczenie. O uprawdopodobnieniu można by mówić tylko wówczas, gdyby dłużnik już we wniosku o zabezpieczenie potrafił wykazać, w sposób

48. Wspomniane postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 5 listopada 2013 r., I Co 491/13.

49. Wspomniane postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 11 lipca 2012 r., II Co 27/12.

50. Wspomniane postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 17 grudnia 2013 r., I ACz 2109/13.

niewymagający prowadzenia dalszych dowodów, że domaganie się przez beneficjenta zapłaty sumy gwarancji jest oczywiście bezzasadne.

Podsumowanie

Przeгляд orzecznictwa w sprawie zabezpieczenia powództwa poprzez wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej lub bankowej dowodzi, że praktyka sądowa w tej materii jest bardzo rozbieżna. Nie da się poczynić w gruncie rzeczy żadnych uogólnień dotyczących dopuszczalności ubiegania się o takie zabezpieczenie, czy techniki sporządzania wniosków o jego udzielenie.

Naszym zdaniem, skoro powszechnie przyjmuje się, że w niektórych przypadkach sam gwarant może odmówić spełnienia świadczenia gwarancyjnego, to konsekwentnie należy również uznać, iż jest co do zasady dopuszczalne sądowe wstrzymanie realizacji gwarancji ubezpieczeniowej (bankowej) na żądanie dłużnika. Powinno to jednak następować w przypadkach wyjątkowych, tak aby nie pozbawić gwarancji (bezwarunkowych i płatnych na pierwsze żądanie) ich znaczenia gospodarczego. Udzielenie takiego zabezpieczenia wydaje się przy tym możliwe tylko wtedy, gdy wnioskodawca wykaże prawdopodobieństwo niemal graniczące z pewnością, że żądanie wypłaty sumy gwarancji jest sprzeczne z treścią stosunku gwarancji, stanowi nadużycie prawa przez beneficjenta lub służy realizacji innego celu niż ten, dla którego gwarancja została ustanowiona. Nie wystarczy powołanie się na spór między stronami stosunku podstawowego odnośnie roszczeń wynikających z tego stosunku. Sądzimy zarazem, że udzielenie zabezpieczenia jest teoretycznie możliwe zarówno w przypadku powództwa o zaniechanie, jak i o ustalenie. Zabezpieczenie nie może jednak prowadzić do zaspokojenia roszczenia, a w szczególności nie może powodować wygaśnięcia praw beneficjenta z gwarancji (co nastąpiłoby np. w razie zakazania beneficjentowi złożenia żądania wypłaty sumy gwarancji i bezskutecznego upływu terminu ważności gwarancji).

Wykaz źródeł

Literatura

- Ereciński T. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego – komentarz*, red. T. Ereciński, Warszawa 2009.
- Koch A. (w:) *Umowy w obrocie gospodarczym*, red. A. Koch, J. Napierała, Warszawa 2011.
- Koch A. (w:) *System prawa prywatnego, Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Panowicz-Lipska, t. 8, Warszawa 2011.
- Kowalewski E., *Prawo ubezpieczeń gospodarczych*, Bydgoszcz-Toruń 2006.
- Kukiełka J., (w:) J. Kukiełka, D. Poniewierka, *Ubezpieczenia finansowe. Gwarancje ubezpieczeniowe. Ubezpieczenia transakcji kredytowych*, Bydgoszcz-Warszawa 2003.
- Olechowski M., *Charakter prawny gwarancji bankowej*, „Państwo i Prawo”, 1997/6.
- Pisuliński J., *Zagadnienia związane z gwarancją bankową*, „Prawo Bankowe”, 1998/4.
- Stefańska E. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego – komentarz*, red. M. Manowska, Warszawa 2013.
- Tracz G., *Umowa gwarancji ze szczególnym uwzględnieniem gwarancji bankowej*, Kraków 1998.
- Zawistowski D. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego, T. IV – komentarz*, red. H. Dolecki, T. Wiśniewski, Warszawa 2011.
- Zieliński A. (w:) *Kodeks postępowania cywilnego – komentarz*, red. A. Zieliński, Warszawa 2012.

Orzecznictwo

Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 11 marca 2013 r., I ACz 311/13, niepubl.
Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 15 marca 2013 r., I ACz 124/13, LEX nr 1314871.
Postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z 10 lipca 2014 r., IX GCo 131/14, niepubl.
Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 13 maja 2014 r., XXV Co 75/14, niepubl.
Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 lutego 2013 r., XXV Co 11/13, niepubl.
Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 10 stycznia 2013 r., I ACz 1326/12, LEX nr 1246617.
Postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z 13 lutego 2012 r., I ACz 270/12, LEX nr 1111997.
Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 9 listopada 2012 r., I ACz 750/12, LEX nr 1237605.
Postanowienie Sądu Okręgowego w Rzeszowie z 13 czerwca 2014 r., VI Gz 134/14, niepubl.
Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 21 stycznia 2013 r., XXVI GCo 3/13, niepubl.
Postanowienie Sądu Okręgowego we Wrocławiu z 5 listopada 2013 r., I Co 491/13, niepubl.
Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 17 kwietnia 2013 r., I ACz 396/13, LEX nr 1331011.
Postanowienie Sądu Okręgowego w Krakowie z 10 listopada 2014 r., IX GCo 256/14, niepubl.
Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 4 września 2012 r., I ACz 1236/12, LEX nr 1236830.
Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 11 lipca 2012 r., II Co 27/12, niepubl.
Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 17 grudnia 2013 r., I ACz 2109/13, LEX nr 1504382.
Postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 24 maja 2013 r., I ACz 302/13, LEX nr 1322662.
Postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie z 13 maja 2014 r., XXV Co 75/14, niepubl.
Uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 1993 r., III CZP 16/93, OSNC 1993/10, poz. 166.
Wyrok Sądu Najwyższego z 10 lutego 2010 r., V CSK 233/09, OSNC 2010/11 poz. 146.
Wyrok Sądu Najwyższego z 29 listopada 2013 r., I CSK 90/13, M.Prawn. 2014/17 s. 921.

Stay of enforcement of a surety or bank guarantee under a court's decision

The paper discusses the issue of admissibility of a stay of the enforcement of a surety or bank guarantee under a court's decision. Observations of the trade practice show that increasingly often obligors under such sureties or guarantees try to prevent beneficiaries from making use of these remedies by initiating interim proceedings to secure claims. The authors review nearly 20 court decisions (a majority of them unpublished) in order to discuss the jurisprudence's stance on the possibility of issuing an interim injunction that takes the form of a stay of the payment of a surety (guarantee) against the background of the legal characteristics of the surety and bank guarantee; they also describe individual formal requirements that a motion for an interim injunction needs to satisfy.

Key words: surety, bank guarantee, interim proceeding to secure a claim, stay of enforcement of a surety/guarantee.

DR TOMASZ KWIECIŃSKI – starszy partner, kancelaria WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr.

DR HAB. JAKUB POKRZYWNIAK – adiunkt na Wydziale Prawa i Administracji UAM w Poznaniu, partner w kancelarii WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr.

PATRYCJA JARUS – aplikant radcowski, associate w kancelarii WKB Wierciński, Kwieciński, Baehr.

